

באתי לגני

יו"ד שבט, ה'תשל"ב

בס"ד. יו"ד שבט, ה'תשל"ב*

באתי לגני אחותי כלה¹, ומביא כ"ק מורי וחמי אדמו"ר בעל ההילולא בהמאמר דיום ההסתלקות ויום ההילולא שלו², דאיתא (שמובא) במדרש רבה (במקומו) לגן אין כתיב כאן אלא לגני לגנוני (היא החופה, אשר שמה עיקר דירת החתן*), למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה, אלא שעל-ידי הענינים הבלתי רצויים (מתחיל מחטא עץ הדעת) נסתלקה השכינה מלמטה למעלה עד לרקייע השביעי, ואחר-כך עמדו צדיקים (מתחיל מאברהם אבינו, אחד הי' אברהם³) והורידו את השכינה מלמעלה למטה, עד שבא משה שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, והורידה למטה בארץ. וענין זה (המשכת וירידת השכינה למטה בארץ, שהיתה על-ידי משה) הי' בעיקר⁵ בבית המקדש⁶, כמו שכתוב⁷ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ולהעיר, שבמדרש שם מדבר בנוגע להזמן שבו היתה המשכת השכינה למטה, שעיקר השראת השכינה בארץ היתה ביום שהוקם המשכן, ובהמאמר מדבר בנוגע להמקום שבו נמשכה השכינה, דעיקר ההמשכה הוא במשכן ומקדש, ועל-ידי זה נמשך גילוי אלקות גם בכללות העולם.

(3) יחזקאל לג, כד.

(4) ויק"ר פכ"ט, יא.

(5) מה-שאיין-כן במתן תורה – ראה לקמן ס"ב.

(6) כן הוא הלשון (בבית המקדש) בהמאמר – אף שלכאורה הוא ליה למימר במשכן, או במקדש (כלשון הפסוק). ולכאורה יש לומר, דזה שאומר בבית המקדש, הוא, כי המשכן הי' דירת עראי (שמואל-ב ז, ו. שהש"ר פ"א, טז ג) ועיקר השראת השכינה היתה בבית המקדש. וראה לקמן ס"ב, דעל-ידי המשכן שעשה משה ניתן הכח על המשכת השכינה בבית המקדש.

(7) תרומה כה, ח.

(* יצא לאור בקונטרס יו"ד שבט – תשנ"ב, "לקראת יום הבהיר יו"ד שבט הבא עלינו לטובה, יום מלאות ארבעים ושנים שנה לנשיאות כ"ק אדמו"ר שליט"א, ויום הסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע . . . מוצאי שבת קודש בא, ה'תשנ"ב).

המאמר "מיוסד בניקרו על פרק השני מהמשך ההילולא, ויוצא לאור לקראת יו"ד שבט שנה זו – בו לומדים פרק הנ"ל בפעם השלישית*." (1) שה"ש ה, א.

(2) ד"ה באתי לגני השי"ת (נדפס בסה"מ ה'תשי" ע' 111 ואילך), שניתן על ידי בעל המאמר ליו"ד שבט השי"ת, יום הסתלקותו.

(* ראה ב"פתח דבר" לד"ה זה ה'תשכ"ח – לעיל ע' שו ובשוה"ג ב.

ב) וממשיך בהמאמר דיוק לשון הכתוב ושכנתי בתוכם, בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד מישראל⁸. וזהו צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה⁹, שצדיקים הם משכינים (ממשיכים¹⁰) את השכינה שנקראת עד⁸, שוכן עד מרום וקדוש¹¹, שתהיה בגילוי למטה. ויש לומר, דזה שמביא בהמאמר פירוש הפסוק צדיקים יירשו ארץ גו' לאחרי שמבאר שעיקר ההמשכה היתה במשכן¹² ולאחרי שמבאר דבתוכם לשון רבים הוא בתוך כל אחד ואחד מישראל, הוא לרמז, דזה שצדיקים ממשיכים את השכינה למטה (וישכנו לעד עליה), הכוונה בזה היא לא רק לשבעה הצדיקים שמאברהם עד משה, אלא לכל-אחד ואחד מישראל, ועמך כולם צדיקים¹³. היינו, דבזה שנאמר ושכנתי בתוכם (לשון רבים) שקאי (שמתייחס) (גם) על כל אחד ואחד מישראל, שני ענינים. שבכחו של כל אחד ואחד מישראל להיות משכן ומקדש לו יתברך, שיהיה שוכן בו עיקר שכינה [באותו האופן ממש כמו שהיה בבית המקדש] – ושכנתי בתוכם. וגם, שעל-ידי זה יומשך גילוי אלקות בעולם – וישכנו לעד עליה (בארץ).

סיכום: "ושכנתי בתוכם" – שני ענינים בזה: א. עיקר המשכת השכינה הייתה במשכן, ובכוחו של כל אחד ואחד מישראל להיות משכן ומקדש לו יתברך, שיהיה שוכן בו עיקר שכינה באותו אופן ממש כמו בבית-המקדש; ב. "צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עליה", שהם ממשיכים את השכינה (עד) בארץ, והכוונה היא לכל אחד ואחד מישראל, שממשיך גילוי אלקות בעולם.

ולהוסיף, דזה שהפירוש דושכנתי בתוכם (לשון רבים) הוא בתוך כל אחד ואחד מישראל בא (בהמאמר) בהמשך לזה שהורדת והמשכת השכינה למטה היתה על-ידי משה, הוא, כי הכח שבכל אחד מישראל

11) כן הוא בהמשך ההילולא. וראה ד"ה באתי לגני ה'תשכ"ח הערות 27-28 (לעיל ע' שח).

12) ובפרט שבמדרש מובא פירוש הפסוק לפני שאומר שהשראת השכינה היתה בהקמת המשכן, ובהמאמר מושג סדר הענינים.

13) ישע"י ס, כא.

8) הובא בלקו"ת ר"פ נשא (כ, סע"ב) בשם "ארז"ל". וראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני פסוקים – סט, ב). ועוד. – נסמן בלקו"ש חכ"ז ע' 414.
9) תהלים לו, כט.
10) ראה מ"כ ומהר"ו לבמדב"ר פ"ג, ב. מהר"ו לב"ר פ"ט, ז.

ענין האין סוף. ב. עד"ה הוא על דרך הלשון "עד כאן תבוא", שמורה על הפסק, שלשם אי אפשר "לבוא" ולהשיג, מפני שמדובר על מדרגה אלוקית שלמעלה מהשגה.

א השכינה נקראת "עד" בלקו"ת (פקודי, ז, ב"ג) מבואר הטעם לזה שהשכינה נקראת "עד", ובשתיים: א. "עד" הוא על דרך הלשון "עדי עד", שמורה על נצחיות,

להמשיך שהייה שוכן בו עיקר שכינה הוא על-ידי המשכת עיקר שכינה למטה שהיתה על-ידי משה. דכמו שהירידה וההמשכה למטה שהיתה במתן תורה, וירד הו"ה על הר סיני¹⁴, היתה באופן שעל-ידי זה ניתן הכח שגם לאחר מתן תורה יוכלו להמשיך גילוי אלקות למטה [דזהו שאמרו רז"ל¹⁵, שבמתן תורה נתבטלה הגזירה דעליונים לא ירדו למטה, דענין ביטול הגזירה הוא שמכאן ולהבא יכול להיות ירדת עליונים למטה], על דרך זה הוא בנוגע להירידה וההמשכה למטה שהיתה על-ידי המשכן שעשה משה [דמהמעלות שבהמשכה שהיתה במשכן לגבי ההמשכה שהיתה במתן תורה הוא¹⁶, דהמשכה למטה שהיתה במתן תורה מצד דלמעלה (ולכן ה"ה הגילוי רק לפי שעה), וההמשכה במשכן היתה באופן שהמטה (הדברים הגשמיים שמהם נעשה המשכן) נעשה כלי להגילוי], דעל-ידי שמה הוריד והמשיך את השכינה במשכן באופן שהמטה נעשה כלי להגילוי, על-ידי זה ניתן הכח להמשיך אלקות באופן זה בבית המקדש, וגם בהמקדש הרוחני שבכל אחד ואחד מישראל. ועל-ידי שההמשכה בהמשכן היתה באופן שעל-ידי זה נמשך גילוי אלקות גם בכללות העולם, נעשה על דרך זה גם בהמקדש הרוחני שבכל אחד מישראל, דהשראת השכינה שבהאדם (ושכנתי בתוכם) תה"ה באופן שעל-ידי זה יומשך גילוי אלקות גם בעולם (וישכנו לעד עליה).

סיכום: משה הוריד והמשיך את השכינה במשכן באופן שהמטה נעשה כלי לגילוי ושעל-ידי זה נמשך גילוי אלקות גם בכללות העולם, ומוזה הוא הכוח להמשיך עיקר שכינה למטה: א. בבית המקדש הגשמי; ב. במקדש הרוחני שבכל אחד; ג. באופן שהמטה נעשה כלי לגילוי; ד. ושעל-ידי זה יומשך גילוי אלקות גם בעולם.

16) ראה סה"מ תרמ"ג ע' רכב.

14) יתרו יט, כ.

15) ראה תנחומא וארא טו. שמו"ר פ"ב, ג. ועוד.

להיות מסוגל להבין השכלות כאלו. במתן תורה, העולם אמנם קיבל וקלט את האור האלוקי, אבל ההמשכה הייתה "מצד למעלה", בגלל היכולת האלוקית האינסופית להוריד את האור האלוקי עד למטה, ולא משום שהוא עצמו נעשה "כלי" לגילוי אלקות. ואילו במשכן, ההמשכה הייתה "באופן שהמטה נעשה כלי לגילוי", שהדברים הגשמיים עצמם שייכים מצידם לאלקות.

ב ההמשכה במתן תורה וההמשכה במשכן ההבדל בין ההמשכה שהייתה במתן תורה לבין ההמשכה שהייתה במשכן, יובן על פי משל מרב המלמד את תלמידו השכלות עמוקות. הדבר ייתכן בשני אופנים: א. הרב הוא בעל הסברה נפלאה והוא ניחן ביכולת להוריד את הסברות העמוקות עד לרמתו של התלמיד, ולכן התלמיד קולט את דבריו העמוקים. ב. התלמיד עצמו התקדם והגיע לרמת שייכות

ג) וממשיך בהמאמר, דהטעם על זה שעיקר שכינה בתחתונים היתה, הוא, כי תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות הוא שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים¹⁷. ומבאר, דזה שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים הוא שיהיה גילוי אלקות למטה על-ידי עבודת האדם, על-ידי אתכפיא ואתהפכא¹.

ויש לומר, דמה שכתוב בהמאמר שהגילוי אלקות למטה הוא על-ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא קאי זה (גם) על נתאוה כו' דירה בתחתונים. היינו, דבזה שנתאוה שתהיה דירה בתחתונים, כמה ענינים. שיהיה גילוי אלקות למטה – בתחתונים, ושהגילוי אלקות למטה יהיה לא על ידי המשכה מלמעלה אלא על-ידי עבודת האדם – עבודת התחתונים, ושהעבודה שעל-ידיה יומשך הגילוי למטה תהיה העבודה דאתכפיא ואתהפכא – עבודה שמצד ענין התחתונים¹].

(17) ראה תחומא נשא טז. בחוקתי ג. ב"ר ספ"ג. במדב"ר פ"ג, ו. תניא רפ"ו.

שנעשה בו ההכשרה שעל ידי עבודת האדם יהיה דירה גם מצד עניינו דהעולם, עיי"ש.

ד "בזה שנתאוה שתהיה דירה בתחתונים כמה עניינים"

בפנים מבאר ש"התאוה" בבריאת העולמות היא לא רק באופן כללי שתהיה לו דירה בתחתונים, אלא גם שזה יתבצע דווקא על ידי עבודת התחתונים באתכפיא ואתהפכא.

חשוב להדגיש: אין הכוונה שה"תאוה" מורכבת מכמה חלקים שונים, כביכול הקב"ה רוצה "דירה בתחתונים", ובנוסף התאוה שהדירה תיעשה על ידי עבודת התחתונים ועל ידי אתכפיא ואתהפכא. אלא הקב"ה "נתאוה" (רק) שתהיה לו "דירה בתחתונים", ובזה עצמו נכללים כמה שלבים שהם אלו שעושים את הדירה דווקא "בתחתונים" ובכך משלימים את הכוונה: א. עצם העניין שתהיה לו דירה בתחתונים, כלומר: שיהיה "גילוי אלקות

ג "הטעם על זה שעיקר שכינה בתחתונים היתה .."

בקטע זה מביא מהמאמר שתי נקודות: א. הסיבה לזה שעיקר שכינה בתחתונים הייתה מתחילה הוא בגלל תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות הוא ש"נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים". ב. התאוה היא שיהיה גילוי אלקות למטה דווקא על ידי עבודת האדם.

לכאורה, שני העניינים לא עולים בקנה אחד, שהרי אם התאוה היא שהדירה תהיה דווקא על ידי עבודת התחתונים, במה ואיך זה טעם על זה שבעולם מצד עצמו מתחילה, עוד לפני העבודה של אתכפיא ואתהפכא, יש כבר "עיקר שכינה"?

על כך ראה בד"ה באתי לגני תשל"א (סעף ד), שם מבואר כך: "זה שעיקר שכינה בתחתונים הייתה בתחילה הבריאה הוא שהתהוות עולם הזה התחתון הייתה באופן

וממשיך בהמאמר, דהגילוי שנמשך למטה על-ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא הוא גילוי שלמעלה משייכות לעולמות. [נזהו שעל-ידי ועשו לי מקדש היתה המשכת עיקר שכינה למטה, דעיקר שכינה הוא האור שלמעלה משייכות לעולמות¹⁸, כי העבודה דעשיית המשכן היא העבודה דאתכפיא ואתהפכא, ועל-ידי עבודה זו הוא המשכת האור שלמעלה מעולמות, עיקר שכינה]. וכמאמר¹⁹ כד אתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, דפירוש בכולהו עלמין הוא לא שהאור נמשך בכל העולמות אלא שהוא אור שהוא בכולהו עלמין בשוה, היינו, שלגביו כולהו עלמין הם בשוה, והוא האור שלמעלה משייכות לעולמות, ועל-ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא נמשך²⁰ אור זה.

סיכום: עיקר שכינה בתחתונים הייתה מפני שתכלית הכוונה בבריאת העולמות הוא ש"נתאוהו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"; "נתאוהו" שיהיה גילוי אלוקות בתחתונים על ידי עבודת התחתונים שמצד עניין התחתונים, אתכפיא ואתהפכא; הגילוי שנמשך למטה על ידי זה הוא האור שלמעלה משייכות לעולמות, עיקר שכינה.

ד) וממשיך בהמאמר בפרק שני (הפרק השייך לשנה זו²¹), שהעבודה שהיתה במשכן ומקדש היא העבודה דאתכפיא המביאה לאתהפכא. ולכן אחת העבודות²² שהיו במקדש היא עבודת הקרבנות, כי ענין עבודת הקרבנות הוא אתכפיא ואתהפכא (כדלקמן).

(תשנ"ב) לומדים פרק זה דההמשך בפעם השלישית.
— ראה ב"פתיח דבר" לד"ה זה ה'תשכ"ח (לעיל ע' שו ובשוה"ג ב).

22) ויש לומר, שפירוש "אחת העבודות" הוא — העבודה המיוחדת והעיקרית* שבמקדש, שהרי ענינו של בית-המקדש הוא — "בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" (רמב"ם ריש הל' בית הבחירה). וראה בהמשך רפ"ג: עיקר העבודה במשכן ומקדש . . . עבודת הקרבנות.

18) ראה בארוכה ד"ה באתי לגני ה'תשי"א (לעיל ע' רסג ואילך).

19) ראה תניא פכ"ז ולקו"ת ר"פ פקודי (מזח"ב קכח, ב. וראה גם שם סז, ב. קפד, א). תו"א ויקהל פט, ד. לקו"ת חוקת סה, ג.

20) ונקראת המשכה זו בשם "אסתלק", לפי שהוא גילוי האור שבבחינת רוממות (תו"א שם).

21) תשל"ב (שנת אמירת מאמר זה) — שנה השנייה ללימוד ההמשך בפעם השנייה. ובשנה זו

(* ולהעיר מתוד"ה עד אחת — מנחות יח, א.

שעבודת התחתונים תהיה עבודה כזו שבאה מצד עניינם (ולא כמו אהבה ויראה, למשל, שעניינם שייך גם בעליונים), ובהתאם לזה, גם הגילוי בהם הוא מצד עניינם (ראה בכל זה בדי"ה באתי לגני תש"א, ס"ב).

למטה"; ב. שהדירה תיעשה "על ידי עבודת האדם" ולא על ידי המשכה מלמעלה, כלומר: שהגילוי לא רק ירד לעולם מצד למעלה אלא שהעולם יהיה כלי לגילוי; ג. שהדירה תיעשה דווקא "על ידי אתכפיא ואתהפכא", כלומר:

והנה הקשר דענין זה [שהעבודה שהיתה במשכן ומקדש היא העבודה דאתכפיא ואתהפכא] עם המבואר בתחלת ההמשך (בפשטות) הוא, דכיון שהמשכת עיקר שכינה בתחתונים היתה בעיקר במשכן ומקדש, והמשכת עיקר שכינה למטה היא על-ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא, לכן, עיקר העבודה שהיתה במשכן ומקדש היא העבודה דאתכפיא ואתהפכא. אלא, שבתחלת המאמר מדבר בענין המשכת עיקר שכינה למטה (ושכנתי בתוכם) שעל-ידי עשיית המשכן (ועשו לי מקדש), ובפרק זה מוסיף, שגם ההמשכה במשכן ומקדש [לאחרי עשייתו, דהמשכה זו היא נעלית יותר מההמשכה שהיתה על-ידי עשיית המשכן] היא על ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא. ולכן, עיקר העבודה שהיתה במשכן ומקדש היא עבודת הקרבנות, אתכפיא ואתהפכא.

סיכום: המשכת עיקר שכינה למטה היא על-ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא, והיות שהמשכת עיקר שכינה בתחתונים היא בעיקר במשכן ומקדש, לכן עיקר העבודה שהייתה במשכן ומקדש היא עבודת הקרבנות שהיא עבודה דאתכפיא ואתהפכא.

בפרק א' בהמשך מדבר על המשכת עיקר שכינה **שבעשיות** המשכן – "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"; בפרק ב' מוסיף ומדבר על ההמשכה **שאחרי** עשיית המשכן, שהיא עבודת הקרבנות, והמשכה זו היא נעלית יותר.

ה) **וממשיך** בהמאמר, דעבודת הקרבנות היא עבודה רוחנית שבנפש. ומביא ראיה על זה מענין השתתפות הכהנים והלויים בעבודתם ושירם וזמרים בעת הבאת הקרבן, שהם ענינים רוחניים. [וכמבואר בכמה מקומות²³, דההמשכה שבקרבנות היתה על-ידי עבודת הכהנים, וההעלאה דהקרבנות היתה על-ידי השירה והזמרה דהלויים^{24*}]. וזהו מה

שכנפש האדם (כהלשון בהמאמר לפני זה ולאחרי זה) – כי (גם) ההמשכה וההעלאה דקרבנות כפשוטם היו על-ידי הכהנים והלויים, ולכן הראייה מהשתתפות הכהנים והלויים היא רק שעבודת הקרבנות היא עבודה רוחנית, והראייה על עבודת הקרבנות בנפש האדם היא ממה שכתוב אדם כי יקריב מנס.

23) ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי (בהוספות) ויצא קלג, א ואילך. ביאורו"ז להצ"צ שם ע' קב. ובכ"מ.

24) כ"ה גם בד"ה באתי לגני ה'תשי"ב (לעיל ריש ע' רעז). ועל-פי זה יומתק מה שבהראייה מהשתתפות הכהנים והלויים אומר בהמאמר "שזהו עבודה רוחנית" – ולא עבודה רוחנית שבנפש, או

שכתוב²⁵ אדם כי יקריב מכם גו', אף שלכאורה הי'ה צריך לומר אדם מכם כי יקריב, שבזה מרמז, שהקרבת צריך להיות לא רק מן הבהמה כפשוטה אלא גם מכם (פון איין אליין (מכם בעצמכם)), מן הבהמה שבלבו של אדם. היינו, שעבודת הקרבנות אינה רק הקרבה גשמית, אלא היא גם עבודה רוחנית בנפש האדם.

ויש לומר, דמה שכתוב בהמאמר שעבודת הקרבנות היא (גם) עבודה רוחנית בנפש האדם [אף דזה שעבודת הקרבנות היא העבודה דאתהפכא הוא גם בקרבנות כפשוטם, דכשלווקחים בהמה שחיותה היא מקליפת נוגה²⁶ ועושים אותה קרבן להוי"ה, הוא ענין אתהפכא חשובא לנהורא], שיין למה שכתוב בתחלת המאמר, דפירוש ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (לשון רבים) הוא בתוך כל אחד ואחד מישראל. דמזה מובן, דכמו שבמשכן ומקדש, היתה עיקר ההמשכה על-ידי עבודת הקרבנות²⁷ [דהגם שההמשכה שנמשכה בו על-ידי עשיית המקדש היא המשכה נעלית ביותר (שעל-ידי ועשו לי מקדש נעשה ושכנתי בתוכם, ושכנתי אני בעצמי), מכל-מקום, ההמשכה שנמשכה בו על-ידי עבודת הקרבנות היא נעלית עוד יותר], על דרך זה הוא בנוגע להמקדש שבכל אחד מישראל, שגם לאחר העבודה דועשו לי מקדש (שהאדם עושה את עצמו למקדש לו יתברך), שעל-ידי זה נעשה ושכנתי בתוכם, צריכה להיות העבודה דאדם כי יקריב מכם, שעל-ידי זה תומשך בו המשכה נעלית עוד יותר, עיקר הענין דושכנתי בתוכם²⁸.

סיכום: כמו במשכן ומקדש, כך גם בנוגע למקדש שבכל אחד מישראל (ושכנתי בתוכם): על ידי העבודה של "ועשו לי מקדש", שהאדם עושה את עצמו למקדש לו יתברך, נעשה "ושכנתי בתוכם"; אחרי עבודה זו צריכה להיות עבודת הקרבנות הרוחנית בנפש, "אדם כי יקריב מכם", ועל-ידי זה נמשכת בו המשכה נעלית עוד יותר.

(ו) ויובן זה שההמשכה שעל ידי עבודת הקרבנות היא נעלית עוד יותר מההמשכה שעל-ידי עשיית המקדש בהקדים מה שכתוב בהמאמר (בתחילת הפרק), שהעבודה שהיתה כמשכן ומקדש היא העבודה דאתכפיא המביאה

28) ועל-פי זה מובן מה שכתוב בהמאמר בסוף הפרק, לאחר הביאור דעבודת הקרבנות בנפש האדם "וזהו ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחד כו'".

25) ויקרא א, ב.
26) תניא פ"ז בתחלתו. שם רפ"ז. ובכ"מ.
27) וכמוכין גם מזה שענינו של מקדש הוא "בית לה' מוכין להיות מקריבים בו הקרבנות" (כנ"ל הערה 22).

לאתהפכא. דבתחלת המאמר אומר, שהעבודה שעל-ידיה הוא המשכת עיקר שכינה למטה היא העבודה דאתכפיא ואתהפכא [דהגם שמביא שם את המאמר כד אתכפיא סטרא אחרא אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין, מכל-מקום מדבר בשני העינים, אתכפיא ואתהפכא. ואדרבא, עיקר הביאור (בתחילת המאמר) הוא בהמעלה דאתהפכא, דעל-ידי שהחושך נהפך לאור נעשה יתרון האור], ובפרק זה (פרק שני), כשמדבר בהעבודה שהיתה במשכן ומקדש (לאחרי עשייתם), אומר, שהעבודה במשכן ומקדש היא העבודה דאתכפיא המביאה לאתהפכא²⁹. ויש לומר, דמהביאורים על זה שההמשכה שעל-ידי עבודת הקרבנות היא המשכה נעלית יותר מההמשכה שעל-ידי עשיית המקדש (כנ"ל סעיף ה), הוא, כי ההדגשה בהעבודה דעשיית המקדש הוא הענין דאתהפכא³⁰ [שהאדם והעולם נהפכים להיות מקדש לו יתברך], והחידוש שבעבודת הקרבנות הוא שבה מודגש (גם) הענין דאתכפיא (כדלקמן), וההמשכה שעל-ידי העבודה דאתכפיא היא נעלית יותר מההמשכה שעל-ידי העבודה דאתהפכא³¹, ולכן ההמשכה שעל-ידי עבודת הקרבנות היא נעלית עוד יותר מההמשכה שעל-ידי עשיית המקדש. וזהו גם הביאור בזה שבפרק זה, שעוסק בעבודת הקרבנות, הדגיש את העבודה דאתכפיא (אף שבתחילת המאמר עיקר הביאור הוא במעלה דאתהפכא), כי זו הייחודיות והמעלה של עבודת הקרבנות (ראה גם בהערת רבינו, הערה 30).

ועל-פי זה שהמעלה בעבודת הקרבנות היא העבודה דאתכפיא יש להוסיף ביאור בזה שמבאר (ובארוכה) הענין דעבודת הקרבנות כמו שהוא בעבודת האדם, כי בקרבנות כפשוטם, ניכר בגילוי רק הענין דאתהפכא [שהבהמה שחיותה מקליפת נוגה נהפכה להיות קרבן להוי"ה], והענין דאתכפיא שבעבודת הקרבנות ניכר יותר בעבודת הקרבנות שבנפש האדם (ראה בביאורים י"ג וי"ד).

30) ועל-פי זה מובן מה שבפ"ג ובפ"ה מובא רק הענין דאתהפכא, כי מדבר שם בענין עשיית המשכן. 31) תו"א ויקהל פט, ג"ד. הוספות לתו"א שם קיד, ג"ד. ובכ"מ.

29) היינו, שיעקר הענין כאן הוא אתכפיא. ולהעיר ממה שכתוב בסיום הפרק "על-ידי עבודתו בבחינת אתכפיא והעיקר המביא לידי אתהפכא", היינו שמדבר גם באתכפיא שאינו מביא לאתהפכא.

ש"מקדושה זו נמשכת קדושה עלינה על האדם לסייעו סיוע רב ועצום לעבודתו, שאף שבאמת אינו קדוש ומובדל מסטרא אחרא כי היא בתקפה ובגבורתה רק שכובש יצרו ומקדש

ה "אתכפיא המביאה לאתהפכא" אולי אפשר לומר שכוונת הדברים היא על דרך המבואר בפרק כ"ז בתניא, שם מאריך להסביר את מעלת האתכפיא ומסיים

וביאור הענין דאתכפאי שבעבודת הקרבנות, יובן בהקדים, שהמעלה שבאתכפאי על אתהפכא היא, דענין אתהפכא הוא שהדבר נשאר במציאותו אלא שמציאותו היא מציאות דקדושה, ואתכפאי הוא ענין הביטול, יציאה ממציאותו³¹. וזהו הטעם על זה שההמשכה שעל-ידי העבודה דאתכפאי היא נעלית יותר מההמשכה שעל-ידי העבודה דאתהפכא, כי על-ידי שהאדם יוצא מהמציאות שלו ונעשה בחינת אין, הוא מעורר וממשיך בחינת אין האמיתי (שלמעלה ממציאות)³². ועל-פי זה יש לבאר השייכות דעבודת הקרבנות (גם דקרבתות כפשוטם, שבקטע הקודם התבאר שהוא ענין של אתהפכא, שהבהמה שחיותה מקליפת נוגה נהפכת להיות קרבן להויה) לאתכפאי, כי ענין הקרבנות הוא העלאה מלמטה למעלה (כדלקמן ס"ח ואילך), דענין ההעלאה מלמטה למעלה הוא שהחתון מתבטל ממציאותו

ז "על ידי שהאדם יוצא מהמציאות שלו, הוא מעורר וממשיך בחינה שלמעלה ממציאות"

לכאורה אפשר לשאול: מה חסר באתהפכא? אדרבה, דווקא באתהפכא הוא באמת לא צריך לצאת מהמציאות שלו כי זו מציאות של קדושה! מדוע, אם כן, רק על ידי אתכפאי מגיעים לבחינה גבוהה הרבה יותר?

הביאור: למרות המעלה הגדולה של אתהפכא, שהוא נהפך לגמרי למציאות של קדושה, סוף כל סוף, הוא מוגדר בציור מסוים. לכן, בזה הוא יכול להיות כלי ולהמשיך רק דרגות באלוקות שיש להן גדר וציור מסוים שהציור שלו מתאים אליהם. למשל, לגבי הדרגה שמוגדרת בציור של חכמה, אפשר להיות כלי אליה ולעורר אותה על ידי עבודה בקו של חכמה והשגה.

אבל כשמדובר על הקב"ה עצמו, הרי שהוא "למעלה ממציאות", הוא לא מוגדר בשום גדר וציור, ולכן אף עבודה לא יכולה להיות כלי אליו ולהמשיך אותו כי הכול בטל לגביו. ממילא, בזה גופא שהאדם מתבטל הוא מתאים את עצמו לבחינה הזו (ראה בהוספת לת"א, קיד, ג"ד).

עצמו, סופו להיות קדוש ומובדל באמת מהסטרא אחרא, על ידי שמקדשים אותו הרבה מלמעלה ומסייעים אותו לגרשה מליכו, וכד"ה באתי לגני תשכ"ט (סעיף י"ג ובהערות) משמע ש"סופו להיות קדוש" קאי על אתהפכא.

ו אתהפכא ואתכפאי

בפנים מבואר ההבדל בין אתהפכא לאתכפאי, שבאתהפכא "הדבר נשאר במציאותו, אלא שמציאותו היא מציאות דקדושה", ואילו באתכפאי "הוא ענין הביטול, יציאה ממציאותו".

ליתר ביאור: באתהפכא, לאדם הייתה בטבעו אהבה לענייני עולם הזה, והוא הופך ומפנה אותה לקדושה. הוא לא מכריח את עצמו להתחבר לאלוקות, אדרבה, במצבו העכשווי זה מה שהוא רוצה ומעוניין. גם עצם זה שהוא הפך את עצמו זה לא ענין של ביטול וכפייה, כי הוא שכנע את עצמו והכיר בזה שהאהבה שלו צריכה להיות מופנית לקדושה. לעומת זאת באתכפאי, האדם מכריח וכופה את עצמו נגד רצונו, ובזה יש ביטול ויציאה ממציאותו.

ונכלל בהעליון [ובפשטות הוא, שהבהמה היתה נשרפת (מתבטלת ממציאותה) ונכללת באש שלמעלה ^ח], וענין זה [שהיש בטל ונעשה בחינת איין] הוא תוכן הענין דאתכפיא ^ט.

סיכום: הביאור בזה שעל-ידי עבודת הקרבנות נמשכת המשכה נעלית עוד יותר ממהמשכה שעל-ידי עשיית המקדש: בעבודה של עשיית המקדש ההדגשה היא עניין האתהפכא – הדבר נשאר במציאותו אלא שהיא מציאות דקדושה, האדם והעולם נהפכים להיות מקדש לו יתברך; החידוש והמעלה בעבודת הקרבנות הוא שמודגש בה (גם) עניין האתכפיא – ביטול ויצאה ממציאותו, שעל-ידי זה מעורר וממשיך בחינה שלמעלה ממציאות.

בעבודת הקרבנות ניכר בגילוי עניין האתהפכא – הבהמה שחיותה מקליפת נוגה נהפכת להיות קרבן להויה; ויש בה גם את תוכן העניין של אתכפיא – העלאה מלמטה למעלה, שהתחנות מתבטל ממציאותו ונכלל בעליון. ובפשטות: הבהמה הייתה נשרפת, מתבטלת ממציאותה, ונכללת באש שלמעלה (עם זה, עניין האתכפיא שבעבודת הקרבנות ניכר יותר בעבודת הקרבנות שבנפש האדם ולא בקרבנות כפשוטם).

ז) ויש להוסיף, דענין זה [המעלה שבענין ההעלאה מלמטה למעלה (ביטול היש לאין) שבעבודת הקרבנות] שייך להמבואר בתחלת ההמשך, שתכלית הכוונה דבריאת והתהוות כל העולמות הוא שעל ידם תהיה התהוות עולם-הזה התחתון, ועל-ידי זה תושלם הכוונה דדירה בתחתונים. והענין הוא, דמהטעמים על זה שהתהוות עולם-הזה התחתון היתה באופן שבתחלה נתהוו עולמות העליונים ועל ידם דוקא נעשה ההתהוות דעולם-הזה התחתון

ה'. תוכן עניין האתכפיא הוא שהאדם מתבטל ויוצא ממציאותו.

לכן מבאר שקרבנות הוא תוכן העניין של אתכפיא, כי בקרבנות אין מציאות של רע שהיא היפך רצון ה' שכופים אותה (אתכפיא בפרעל), שהרי "הבהמה נהפכה להיות קרבן להויה", אבל יש בזה את העניין והתוכן של אתכפיא, שהיש מתבטל ויוצא ממציאותו, וגם כאן "הבהמה הייתה נשרפת ונכללת באש שלמעלה".

ח "הבהמה הייתה נשרפת ונכללת באש שלמעלה"

בשונה מעשיית המשכן, שהחומר שממנו הוא נעשה נשאר קיים אלא שהוא נהפך לקדושה, בקרבנות העבודה היא שגם המציאות של קדושה תבטל (תישרף) ותיכלל בעליון.

ט עניין זה הוא תוכן העניין דאתכפיא: כלומר: האתכפיא בפועל היא כשאדם רוצה לעשות דברים שהם היפך רצון ה' והוא כופה את הרע שבו ועושה בכל זאת את רצון

(אף שלכאורה הי'ה צריך להיות מלכתחילה ההתהוות דעולם-הזה התחתון), הוא, כי ענין דירה בתחתונים הוא שהתחתונים (הנכראים דעולם-הזה התחתון) יהיו בטלים לאלקות, וזה נעשה על-ידי שהתהוות התחתונים הוא מהעליונים. דעל-ידי שמשגיגים שהחיות שבהם הי'ה כלול תחילה בהעליונים ואחר-כך ירד למטה (ועד לירידה באין ערוך), נעשה בהם ענין הרצוא ליכלל בשרשם, שעל-ידי זה הם בטלים ממציאיותם. ויש לומר, דענין זה מרומז גם בהכלל שכל ירידה היא לצורך עלי'ה. דנוסף להפירוש שהכוונה דהירידה היא בכדי שעל-ידי זה תהי'ה עלי'ה למדריגה נעלית יותר מהמדריגה שלפני הירידה, יש להוסיף בזה עוד פירוש, שהכוונה בהירידה (וההשתלשלות) דעולמות [היינו בזה שהתהוות עולם-הזה התחתון היתה באופן שבתחילה נתהוו עולמות העליונים וירדו ממדריגה למדריגה (מעולם לעולם) עד שנתהווה מהם עולם-הזה התחתון] הוא בכדי שיהי'ה ענין העלי'ה, רצוא והעלאה³².

צורך עלי'ה להיות מיש לאין, דענין זה (שהיש נעשה אין) הוא ענין רצוא והעלאה מלמטה למעלה.

32) ראה לקו"ת פינחס עז, ג (ועד"ז בסה"מ תרע"ט ע' קפג. תרפ"ה ע' קנ) "ותכלית הירידה היא

על דרך משל, בתפוח הגשמי יש מתיקות מורגשת. השורש של המתיקות הזו הוא מתיקות עדינה יותר, מתיקות רוחנית שיש בניגון ערב או בדבר שכל מענג, ולמעלה מזה בצורה עדינה עוד יותר, המתיקות של חסד. בעצם, המתיקות הרוחנית ירדה עד שהתחברה עם עניין גשמי והיא נראית בציור של מתיקות

התפוח (ראה תרי"א ורא, ד"ה פתח אליהו).

אבל ביחס לעצמות אי אפשר לומר שהוא השורש של התחתונים, כי שם אין ציור מסוים של מתיקות, למשל, שאחר כך יורד ונהייה מתיקות גשמית, שהרי הוא לא מוגדר בשום גדר. בנוסף, מצד עצמות באמת אין מטרה דווקא במתיקות רוחנית, כי לגביו הכול שווה.

י "נעשה בהם הרצוא ליכלל בשרשם"

זאת אומרת, אילו ההתהוות של עולם הזה התחתון הייתה נעשית ישירות מעצמותו יתברך ולא על ידי העולמות העליונים, אז לא היה בנכראים התחתונים רצוא והעלאה. דווקא בגלל שהם נתהוו מהעליונים, זה מעורר בהם רצוא להיכלל בשורשם.

הביאור: ביחס לעליונים אפשר לומר שהם השורש של התחתונים, כי החיות שלהם הייתה כלולה בתחילה בצורה עדינה וגבוהה בעליונים, ואחר כך היא ירדה עוד ועוד עד שהיא נהייתה החיות שלהם כנכראים תחתונים. כשהם משיגים ומרגישים שהחיות שלהם בעצם הייתה עדינה ועליונה, מתעורר בהם רצון לעלות ולהיכלל בה חזרה.

וכמו־כן הוא בנוגע להאור האלקי שמהווה את הנבראים³³, דמהטעמים על זה שבתחלה הי'ה האור כלול בהמאור, דאור זה הוא למעלה משייכות לעולמות [וכידוע שבאור אין־סוף שלפני הצמצום (דהאור שלפני הצמצום הוא (בדרך כלל) אור הכלול במאור) לא הי'ה נתינת מקום לעולמות], ועל־ידי הצמצום (צמצום שבדרך סילוק) נמשך ממנו (מאור אין־סוף שלפני הצמצום) אור הקו שיש לו שייכות לעולמות, ואחר־כך היו עוד כמה וכמה צמצומים (ירידות) בהאור עד שנעשה מקור להוות את הנבראים (אף שלכאורה הי'ה צריך להיות מלכתחילה המשכת אור זה), הוא, בכדי שבהנבראים יהי'ה הרצוא והעלי'ה להכלל בהאור שלמעלה משייכות לעולמות, ועל־ידי זה יהיו בטלים לאלקות בתכלית הביטול, ביטול במציאות. [וכידוע³⁴ שהביטול שמצד גילוי האור שלפי ערך העולמות, הוא רק ביטול היש, ואמיתית ענין הביטול, ביטול במציאות, הוא דוקא מצד האור שלמעלה משייכות לעולמות].

סיכום: בתחילת ההמשך הובא שתכלית בריאת והתהוות כל העולמות היא שעל־ידם תהיה התהוות עולם הזה התחתון ועל־ידי זה תושלם הכוונה של "דירה בתחתונים", שהנבראים בעולם הזה התחתון יהיו בטלים לאלקות.

זה שייך לענין הביטול וההעלאה שבעבודת הקרבנות שמבואר בפרק שני, כי ההעלאה שיש בנבראים באה מצד זה שהתהוות התחתונים היא מהעליונים (ולא שמלכתחילה הייתה התהוות עולם הזה): על־ידי שמשגיגים שהחיות שבהם הייתה כלולה תחילה בעליונים ואחר־כך ירדה באין ערוך למטה, נעשה בהם העלאה ורצוא להיכלל בשורשם, ועל־ידי זה הם בטלים ממציאותם.

כמו־כן בנוגע לאור האלוקי שמהווה את הנבראים: בתחילה, לפני הצמצום, האור היה כלול במאור ולמעלה משייכות לעולמות, ועל־ידי צמצומים וירידות נמשך ממנו אור שיש לו שייכות לעולמות ועד שנעשה מקור להוות את הנבראים. זה נעשה כך (ולא שמלכתחילה נמשך אור שהוא מקור להוות את הנבראים) בכדי שבנבראים יהיה רצוא ועלייה להיכלל באור שלמעלה משייכות לעולמות, ועל־ידי זה הם בטלים במציאות לאלקות.

שם (ע' קעט ואילך). תרפ"ה שם (ס"ע קמב ואילך).
 34) ראה קונטרס עץ החיים פ"ו. המשך תרס"ו ע'
 תלו ואילך. ובכ"מ.

33) בענין הירידה שהיתה בהאור [הירידה לגבי האור כמו שהי'ה לפני הצמצום, שאז הי'ה כלול בהמאור, וכן הירידות בהאור שלאחרי הירידה לצמצום הראשון] – ראה לקו"ת שם. סה"מ עטר"ת

ח) וביאור הענין שבעבודת הקרבנות מודגש ענין ההעלאה והביטול בפרטיות יותר, יובן בהקדים מה שבקרבנות נאמר³⁵ ריח ניחוח ופירשו חז"ל³⁶ נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני, וצריך להבין, הרי זה שאמרתי ונעשה רצוני הוא בכל המצוות, ואף-על-פי-כן נאמר זה בקרבנות דוקא. ומבאר אדמו"ר הזקן³⁷ בהקדים מה שאמרו רז"ל³⁸ עד שלא נברא העולם הי'ה הוא ושמו בלבד. דשמו הוא בחינת מלכות, שהיא מקור ההשפעה וחיות הנבראים, ושמו שהי'ה קודם שנברא העולם הוא בחינת המלכות כמו שהיתה כלולה באין-סוף ברוך-הוא, דבהיותה שם אינה בבחינת מציאות, כמו אור הכלול במאור שאינו במציאות. ואחר-כך נעשה התפשטות האור והזיו להחיות³⁹ הנבראים מאין ליש. ומבאר, דזה שהאור ירד ממדריגתו (כמו שהי' כלול באין-סוף) להחיות הנבראים מאין ליש, הוא לצורך עלי'ה, בכדי שיהי'ה מיש לאין, היינו, שהיש יהי'ה בטל ונכלל באור אין-סוף ברוך-הוא ממש. ועל-פי זה מבאר זה שבקרבנות (דוקא) נאמר ריח ניחוח (ניחוח מלשון נחת רוח), כי עיקר הנחת רוח והתענוג דלמעלה הוא מזה שהיש מתבטל ונעשה בחינת אין, ועיקר הביטול יש לאין הוא במעשה הקרבנות. דענין הקרבנות הוא העלאה מלמטה למעלה, שהתחתון יוצא ומתבטל ממציותו ועולה (נכלל) למעלה (כדלקמן סעיף ט').

סיכום: דווקא בקרבנות נאמר "ריח ניחוח, נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני", כי עיקר התענוג שלמעלה הוא מזה שהיש מתבטל ונעשה אין, ועיקר הביטול הוא במעשה הקרבנות, שהתחתון יוצא ומתבטל ממציותו ועולה ונכלל למעלה.

ולהוסיף⁴⁰, דנוסף להעלאה דהקרבת עצמו, שהבהמה שהקריבו על גבי המזבח היתה נשרפת (מתבטלת ממציותה) ונכללת באש של מעלה, נעשה על-ידי זה העלאה גם במלאכים העליונים. כמו שכתוב⁴¹ את

ירידת האור, היא בעיקר על-ידי הירידה בהאור לחיות את הנבראים*. כי ענין התהוות הוא, שהכח האלקי מהווה דבר חדש, וענין החיות הוא, שהחיות דהנבראים עצמם הוא החיות האלקי. ועל-ידי ההתבוננות דהחיות שבהנבראים עצמם הוא (בעצם) בלתי מוגבל (וזה שנעשה חיות מוגבל הוא על-ידי הירידה), על-ידי זה מתעורר הרצוא והתשוקה ליכלל בהאור כמו שהוא לפני ירידתו.
(40) בכל הבא לקמן ראה לקו"ת פינחס שם עז, ג"ד.

(41) פינחס כח, ב.

(35) ויקרא א, ט.
(36) פרש"י עה"פ. ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ פינחס כח, ח. וראה גם פרש"י עה"פ תצוה כט, כה.
(37) לקו"ת פינחס שם.
(38) פרקי דר"א פ"ג.
(39) כן הוא הלשון (לחיות הנבראים) בלקו"ת שם, אף שבענין "מאין ליש" מתאים יותר הלשון "להוות" (וכמו שכתוב בלקו"ת שם גופא (לאחרי זה) "התהוות מאין ליש").
ואולי יש לומר, שהעליה דהנבראים (הרצוא והעלאה שלהם ליכלל באלקות) שנעשה על-ידי

(* אף שגם זה שהאור מהווה את הנבראים הוא על-ידי ירידה (ראה המשך תנ"כ ח"ב פ' שצה ואילך. ובכ"מ).

קרבני לחמי לאשי, אשי הם השרפים, והקרבן הוא הלחם והמזון שלהם, שמוסיף בהם כח וחיות להבטל ולהכלל באור אין-סוף ועד לאשתאבא⁴² בגופא דמלכא. וזהו ענין השיר שהיה בשעת הקרבת הקרבנות, כי כל עליה היא על-ידי שיר. כמאמר רז"ל⁴³ כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכים בשיר, ומובא בלקו"ת⁴⁴ בשם ס' לקו"א של הרב המגיד, דבעלי השיר הם המלאכים⁴⁵ [ויש לקשר זה עם הפירוש (בפשטות) שבעלי שיר הם חיות שנותנים שיר בצוארם⁴⁶, כי גם המלאכים נקראים בשם חיות ובהמות]⁴⁷, ופירוש יוצאין בשיר הוא, שעל-ידי השיר שאומרים המלאכים הם יוצאים מהכלים שלהם, להתכלל באור אין-סוף ברוך-הוא א".

סיכום: על-ידי ההעלאה של הקרבן נעשה העלאה גם במלאכים העליונים: הקרבן הוא הלחם והמזון שלהם, שמוסיף בהם כוח וחיות להתבטל ולהכלל באור אין-סוף, ועל-ידי השיר שהיה בשעת הקרבת הקרבנות, המלאכים "יוצאים בשיר", יוצאים מהכלים שלהם להתכלל באור אין-סוף.

ט) ולהוסיף, דזה שקרבנות הוא ענין ההעלאה, מובן גם מזה שנקראים בשם קרבן. [ובפרט על-פי תורת הבעש"ט⁴⁸ (על הפסוק⁴⁹ לעולם ה' דברך נצב בשמים) דשמו של כל דבר אשר יקראו לו בלשון הקודש

לעליה הוא לפי שהשגה שלהם מצד עצמם היא בהגבלה. ובמאמר רז"ל הנ"ל שאומר "יוצאין בשיר" מדבר ביציאה מההגבלה דהגוף [בדוגמת יציאה כפשוטה, שהיא יציאה מהמקום שהיה שם (ולא) שיוצא מעצמותו], ועליה זו ד"יוצאין בשיר" היא רק במלאכים ("בעלי השיר"), ולא בנשמות.

46) פרש"י שבת שם.

47) תניא רפ"ט. ובכ"מ.

48) שעהי"ה א בתחלתו.

49) תהלים קיט, פט.

42) זח"א ריז, ב.

43) שבת נא, ב (במשנה).

44) ברכה צח, א.

45) בלקו"ת ברכה שם, שגם עליית הנשמות היא על-ידי שיר. ואולי יש לומר, דזה שאמר רז"ל "בעלי השיר יוצאין בשיר", ד"בעלי השיר" הם המלאכים* (שנקראים בשם בהמות וחיות), הוא – כי העליה דמלאכים היא שהם יוצאים מההגבלה דהגוף שמגביל אותם, מה-שאינ-כן נשמות [שאינ להם גוף, כמבואר בלקו"ת ברכה שם], זה שהם צריכים

הקשר בין שני הפירושים: לטבעת אין נקודת התחלה וסיום. נקודה זו אפשר לראות במוחש גם ב"שיר" וניגון: מי שהוא בעל חוש בנגינה, מסוגל להמשיך ולנגן את אותו ניגון שוב ושוב בלי להפסיק, משום שמציאותו שלו כאילו "נגמרת" וכל כולו מתכלל עם הניגון ונמצא בתוכו (ליתר ביאור על "העלאה" במונח של "התכללות", ראה בביאור הבא).

יא "על ידי השיר הם יוצאים מהכלים שלהם להתכלל באור אין-סוף"

במאמר רז"ל "כל בעלי השיר יוצאין בשיר ונמשכין בשיר", הפירוש הפשוט ב"שיר" הוא טבעת, והפירוש שהובא בשם הרב המגיד הוא שהכוונה היא ל"שיר" וניגון, שעל ידי השיר המלאכים "יוצאים מהכלים שלהם להתכלל באור אין-סוף" (שזהו ענין ההעלאה).

מורה (לא רק על ענינו אלא גם) על החיות אלקי שבן]. דקרבן הוא מלשון קירוב⁵⁰, שמתקרב לאלקות. וזה מורה על ענין ההעלאה. דבהמשכה מלמעלה למטה, החיבור שלו עם אלקות הוא על-ידי שאלקות נמשך (מתקרב) אליו, וקרבן מלשון קירוב (שהוא מתקרב לאלקות) הוא, שהוא יוצא ממקומו (מציאותו) ונכלל באלקות י'. ויש לקשר זה עם מה שכתוב בלקו"ת⁵¹ דלהקריב הוא אותיות להקריב, דרקבון הוא ביטול בתכלית. ויש לומר הביאור בזה, שההעלאה דקרבנות היא לאור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות⁵² [ותירה מזה, שההעלאה דקרבנות היא למעלה עד אין קץ, כמו שכתוב בפע"ח⁵³, דאיתא בזהר⁵⁴ עד היכן סליק רעותא דקורבנין כו' לעילא לעילא עד אין-סוף], ולכן הביטול דקרבנות הוא ביטול דרקבון, ביטול בתכלית.

סיכום: "קרבן" מלשון "קירוב" – (לא שאלקות נמשך ומתקרב אליו אלא הוא מתקרב לאלקות) הוא יוצא ממקומו ומציאותו ונכלל באלקות, עניין ההעלאה; "להקריב" אותיות "להקריב" – ההעלאה בקרבנות היא לאור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות, ולכן הביטול הוא ביטול בתכלית, ריקבון.

(52) כמובן גם מזה שמביא בלקו"ת פינחס שם (נעתק לעיל ס"ח) הענין דהוא ושמו בלבד.

(53) שער א (שער התפלה) פ"ה.

(54) ראה זהר ח"ב רלט, א. ח"ג כו, ב.

(50) ראה ספר הבהיר סי' מו (קט). הנסמן לעיל ח"א ע' קסד הערה 15.

(51) חוקת נז, ב (מפע"ח שער ה (שער עולם העשי) פ"ג).

(* בסה"ש תש"ג ע' 111 מובא בשם אדמו"ר הזקן "כל בעלי השיר, נשמות ומלאכים, יוצאין בשיר כו', שההעלאה כו' שלהם היא על-ידי ניגון ושיר". אבל בכמה וכמה מקומות מובאר שבעלי השיר קאי על מלאכים. ובסה"ו תרס"ח ע' צה, אף דמבואר שם שגם העליה דתנשמות היא על-ידי שיר, מבאר שבעלי השיר קאי על מלאכים. ואולי יש לומר דמה שכתוב בסה"ש תש"ג נשמות ומלאכים – קאי על הענין (שהעליה שלהם היא על-ידי שיר) ולא על "בעלי השיר".

שהוא "יודע" יותר על אלקות. בהעלאה, לעומת זאת, האדם "נגמר" ומציאותו מתבטלת ונכללת באלקות (על דרך ההתכללות בניגון).

כד דייקת, ניתן לראות שלאורך כל המאמר, כל אימת שמדבר על העלאה, מוסיף ומדגיש שזו "התכללות ושריפה", מפני שלא מדובר על סתם רצון להתחבר לאלקות, אלא על יציאה ו"כליון" של מציאות התחתון והתכללות שלו בעליון (ראה במילואים ההבדל בין המשכה כאן להמשכה שבעבודת הכהנים).

יב המשכה והעלאה

בפנים מבאר את ההבדל בין המשכה להעלאה, ש"בהמשכה מלמעלה למטה, החיבור שלו עם אלקות הוא על ידי שאלקות נמשך ומתקרב אליו", ואילו העלאה היא "שהוא מתקרב לאלקות, שהוא יוצא ממקומו ומציאותו ונכלל באלקות".

ליתר ביאור: בהמשכה, מציאותו של האדם קיימת, אלא שהוא מקבל ו"אוסף" לתוך עצמו עניין אלקי. הוא נשאר קיים במקומו, אלא

מהלך המאמר: בסעיף ה' הובא שבקרבנות, הן כפשוטם והן בעבודת הקרבנות הרוחנית שבנפש האדם, יש המשכה נעלית יותר מההמשכה שעל-ידי עשיית המקדש, והביאור בזה הוא משום שבקרבנות יש את עניין ההעלאה, שהתחנות יוצא ממציאיותו ונכלל בעליון, שזהו התוכן של אתכפאי. עד כאן ביאר את העניין כפי שהוא בקרבנות כפשוטם, ומכאן מבאר עניין זה גם בעבודת הקרבנות שבנפש האדם:

ועל דרך זה הוא בעבודת הקרבנות שבנפש האדם⁵⁵, אדם כי יקריב מנחם, דירידת הנשמה למטה היא לצורך עליה, שיהיה ענין ההעלאה מלמטה למעלה, לצאת ממציאיותה ולהכלל באור אין-סוף. והעליה שלה היא בתפלה, דתפלות כנגד קרבנות תקנום⁵⁶. וכתורת הבעל-שם-טוב⁵⁷, דזה שאדם חי אחר התפלה אין זה על-פי טבע. כי מצד הכוונות הגדולות⁵⁸ שבתפלה היה צריך להיות אצלו כלות הנפש, וזה שנשאר חי אחר התפלה אין זה על-פי טבע אלא חסד גדול מהשם יתברך. ויש לומר, דזה שמצד הכוונות הגדולות שבתפלה מגיעים (על-פי טבע) לכלות הנפש, הוא, כי תפלה הוא ענין ההעלאה לצאת ממציאיותו וליכלל באור אין-סוף, בדוגמת הקרבן שהיה נשרף ונכלל באש של מעלה.

סיכום: עבודת הקרבנות בנפש האדם היא התפילה, "תפילות כנגד קרבנות תקנום", וגם בה (כמו בקרבנות כפשוטם) יש עניין ההעלאה והביטול: מצד הכוונות הגדולות שבתפילה מגיעים לכלות הנפש, כי תפילה הוא עניין ההעלאה, לצאת ממציאיותו וליכלל באור אין-סוף.

וזהו שאמרו רז"ל⁵⁹ אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש ופירוש רש"י⁶⁰ הכנעה ושפלות, דכיון שענין התפלה הוא שיוצא ממציאיותו ונכלל באור אין-סוף, ביטול, לכן גם ההכנה לתפלה היא הכנעה ושפלות, ביטול. אלא שהביטול דתפלה הוא מצד הקירוב לאלקות, שנרגש בו העילוי וההפלאה דאור אין-סוף שלכן רוצה להכלל בו, והביטול שלפני התפלה הוא שמתמרר על ריחוקו מאלקות. ולכן, הביטול דתפלה הוא ביטול דכלות הנפש שהוא נכלל באלקות, והביטול שקודם התפלה הוא הכנעה ושפלות.

59) ברכות ל, ב.

60) כן הוא ("הכנעה ושפלות") בכמה מקומות בדא"ח בשם רש"י (סה"מ תרס"ה ס"ע קצד. תרע"ח ריש ע' צד. ה'תש"ז ע' 203. ועוד), אבל בפירוש רש"י לפנינו אין תיבת ושפלות. ויש לומר שתיבת ושפלות (שמובאת בחסידות) באה לתוספת ביאור ענין ההכנעה.

55) ראה לקו"ת פינחס שם רפ"ג (עח, א) "ומעתה יובן ענין זה גם כן בתפלה שכנגד הקרבנות". ויש לומר, דמה שכתוב שם בתחלת המאמר (עז, ג) שירידת הנשמה היא צורך עליה, זה שייך לענין הקרבנות שבאדם.

56) ברכות כו, ב.

57) צוואת הריב"ש (הוצאת קה"ת) סי' לה.

58) כ"ה הלשון בצוואת הריב"ש שם.

ומבאר אדמו"ר האמצעי בהמאמר ד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו⁶¹ וכן מבאר הצמח-צדק במאמרו ד"ה זה⁶², דזה שהביטול דהכנעה ושפלות הוא הקדמה לתפלה, הוא כמאמר רו"ל⁶³ כל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו. ויש לומר דמה שכתוב בלקו"ת שלהקריב הוא אותיות להקריב הוא על דרך הביטול שקודם התפלה⁶⁴, כי הביטול דרקבון הוא שנפסד מציאותו. אלא שעל-ידי הרקבון נעשית אחר-כך הצמיחה – בדוגמת השפלות שקודם התפלה (שעל ידי זה הקב"ה מגביהו בתפלה)¹.

סיכום: הביטול שלפני התפילה: מתמרמר על ריחוקו מאלוקות, הכנעה ושפלות, "המשפיל עצמו", ריקבון שנפסד מציאותו; **הביטול שבתפילה:** הוא בקירוב לאלוקות שנרגש בו העילוי וההפלאה דאור אין-סוף ולכן רוצה להיכלל בו, כלות הנפש, "הקב"ה מגביהו", הצמיחה שאחרי הריקבון.

הביטול שלפני התפילה הוא הכנה והקדמה לתפילה, כי הצמיחה נעשית על-ידי הריקבון, "הקב"ה מגביהו" בתפילה על-ידי השפלות שלפני התפילה.

(61) שבספרו שערי תשובה ח"א (שער התפלה) כב, ד ואילך. וראה שם פ"ב (כג, סע"ג).
(62) שבאוה"ת פ' ראה ע' תרפו ואילך. וראה שם ע' תרפו.

(63) עירובין יג, ב.

(64) ראה גם אוה"ת שם, דהכובד ראש שקודם התפלה הוא ענין הרקבון שלפני הצמיחה.

יג "גם ההכנה לתפילה היא ביטול"
לכאורה, מה נוגע כאן לענייננו לדבר על הביטול שלפני התפילה, שאין בו העלאה, ולא די בביאור ההעלאה שיש בתפילה עצמה?

הביאור בדרך אפשר: מהלך המאמר בא לבאר שבקרבות יש המשכה נעלית יותר כי יש בהם תוכן עניין האתכפיא, שהוא היציאה ממציאיותו וההתכללות בעליון. המעלה הזו שבקרבות ישנה גם בעבודת הקרבות הרוחנית שבנפש האדם, ויתרה מזו, שם היא ניכרת בגלוי יותר מאשר בקרבות כפשוטם (ראה בסעיף ה').

אשר על כן, מבאר כך: עבודת הקרבות בנפש האדם היא התפילה, ומוכרחים, אם כן,

לומר שבתפילה מודגש וניכר בגלוי גם עניין האתכפיא. ברם, מאחר שהתפילה היא עניין של כלות הנפש ("נרגש העילוי וההפלאה, ולכן הוא רוצה לצאת ממציאיותו"), לא ניכר בזה כל כך בגלוי העניין של אתכפיא. בכדי לבאר שבעבודת הקרבות שבנפש ניכר עניין האתכפיא יותו מבקרבות כפשוטם, מביא את הביטול שלפני התפילה, שמצד אחד הוא חלק מעבודת הקרבות כי הוא קשור והכנה לתפילה, ומצד שני ניכר בו יותר בגלוי עניין האתכפיא, שהרי שם האדם עדיין רחוק מאלוקות ועדיין יש בו רע (להשלמת העניין – ראה בביאור הבא, וראה בהערות וביאורים' גליון 1031 שביאר באופן אחר).

יו"ד) והנה בהתבוננות המביאה להכנעה ושפלות, שני אופנים. בדברוש הנ"ל של אדמו"ר האמצעי⁶⁵ מבואר, שבכדי לבוא להכנעה ושפלות הוא על-ידי שיתבונן בעוצם פחיתותו וגודל ריחוקו כו', ושהתבוננות תהיה בחשבון טוב ומדוקדק הנקרא מארי דחושבנא. [ויש לומר, דזה שאומר שהתבוננות צריכה להיות בחשבון טוב ומדוקדק הוא על דרך שמבאר בארוכה בשער היחוד⁶⁶, דכשהתבוננות היא בדרך כלל, השגתו בהענין היא רק בבחינת מקיף, וגם יכול להטעות את עצמו. ובכדי שתהיה אצלו השגה אמיתית ופנימית הוא על-ידי ההתבוננות בדרך פרט. אלא שלאחרי שמתבונן בהפרטים צריך לעיין ולהתבונן בהכלל.]ואומר שם⁶⁷, שכן קיבל אביו (אדמו"ר הזקן) מהרב המגיד בפירוש גמור]. ויש לומר, דזה שאומר שהתבוננות צריכה להיות בחשבון טוב ומדוקדק הוא שיתבונן בהפרטים. דנוסף לזה שחשבון (בכלל) הוא חשבון דהפרטים, הרי חשבון מדוקדק הוא שמדייק בכל פרט]. ובדברוש הנ"ל דהצמח-צדק מוסיף⁶⁸, דענין מארי דחושבנא הוא על דרך מאמר רז"ל⁶⁹ על הפסוק⁷⁰ בואו חשבון, בואו ונחשוב חשבוננו של עולם. החשבון דתכלית הירידה דבריאת העולם והתכלית דירידת נשמתו לעולם הזה, שהירידה היא צורך עליה. וכשיתבונן שהוא אינו משלים הכוונה שבשבילה ירדה נשמתו למטה, יבוא לידי שפלות. והחילוק דשני הענינים הוא, דלהביאור שהשפלות (הכובד ראש שקודם התפלה) היא על-ידי ההתבוננות בעוצם פחיתותו וגודל ריחוקו, זה שהשפלות (כובד ראש) היא הכנה לתפלה, הוא מפני שעל-ידי הביטול מגיעים לדרגות הכי נעלות, דכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו. ולהביאור שהשפלות היא על-ידי ההתבוננות שכוונת הירידה היא לצורך עליה, זה שהשפלות היא הכנה לתפלה הוא (לא רק מצד מעלת הביטול, אלא גם) שענינה דשפלות זו עצמה שייכת לתפלה. כי בכדי שירגש אצלו הירידה (ושהכוונה דהירידה היא לצורך עליה) הוא על-ידי ההרגש דעילוי והפלאת האלקות. וכל שירגיש יותר העילוי דאלקות ירגיש יותר גודל הירידה. וכיון שהשפלות שלו היא מזה שלא השלים כוונת הירידה, הרי בהשפלות שלו נרגש קצת העילוי דאלקות. ולהעיר ממה שכתב אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך

בפנים המאמר הוא על דרך המבואר בשער התפלה לאדמו"ר האמצעי).

(69) ב"ב עה, ב.

(70) חוקת כא, כז.

(65) פ"ג (כג, ד).

(66) פ"ד.

(67) בסוף הפרק (ה, א).

(68) בה"קיצור" שנדפס באוה"ת שם בשוה"ג (אבל

שלו⁷¹, שקודם התפלה צריך לחשוב מרוממות האל יתברך ושפלות האדם, דיש לומר, שהמחשבה בשפלות האדם אינה ענין בפני עצמו אלא המשך ותוצאה מהמחשבה ברוממות האל⁷². ועל-פי זה, זה שהכובר ראש הוא הכנה לתפלה הוא לא רק מצד מעלת הביטול אלא גם מפני שבהכובר ראש נרגש רוממות האל, ענין התפלה י'. אלא שההתבוננות ברוממות האל היא בנוגע לשפלות האדם, ולכן, על-ידי התבוננות זו בא להכנעה ושפלות. וההתבוננות שבתפלה היא ברוממות האל עצמה, והביטול שעל-ידי התבוננות זו הוא (לא הכנעה ושפלות, אלא) שנכלל באלקות (כנ"ל סעיף ט).

סיכום: שני אופנים ועניינים בהתבוננות שמביאה להכנעה ושפלות: א. התבוננות בעוצם פחיתותו וגודל ריחוקו – השפלות היא הכנה לתפילה מצד מעלת הביטול, שעל-ידי הביטול מגיעים לדרגות הכי נעלות; ב. התבוננות בכך שאינו משלים הכוונה שבשבילה ירדה נשמתו למטה – השפלות איננה עניין בפני עצמו אלא היא עצמה שייכת לתפילה, נרגש בה קצת העילוי וההפלאה דאור אין-סוף (כי הרגשת הירידה היא על ידי הרגש העילוי וההפלאה). עניין התפילה.

מהלך המאמר: בסעיף ט' ביאר שבעבודת הקרבנות כפשוטם יש העלאה לאור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות. שם התחיל לבאר שגם בעבודת הקרבנות הרוחנית שבנפש האדם יש עניין ההעלאה, וכאן מרחיב ומשלים את הביאור בזה שההעלאה היא לאור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות:

(יא) ולהוסיף, שהחילוק בין ההתבוננות שקודם התפלה וההתבוננות שבתפלה הוא גם בהענין דרוממות האל עצמו. דזה שהביטול בתפלה הוא שמתבטל לגמרי (בדוגמת הקרבן שהיה נשרף באש

שהמחשבה ברוממות האל והמחשבה בשפלות האדם הם שני עניינים (שונים), ולכן כתב אדה"ז "ושפלות".

71) אור"ח ה' תפלה ס"צ ח ס"א.
72) ולהעיר, דברמ"א אור"ח שם איתא "ובשפלות האדם". ויש לומר, דלשון "ובשפלות" משמע

כי סוף כל סוף ההכנה לתפילה היא לא חלק מהתפילה עצמה, וממילא נמצא שבעבודת הקרבנות גופא אין כל כך בגלוי את האתכפיא. לכן מוסיף ומבאר שגם בביטול של הכנעה ושפלות, כשהוא עדיין בריחוק מאלקות, נרגש קצת מהעילוי וההפלאה של אור אין-סוף, כדי להסביר שהביטול הזה קשור לתפילה עצמה והוא חלק מעבודת הקרבנות.

יד הכובר ראש הוא הכנה לתפילה, שנרגש עניין התפילה

כפי שהוסבר בביאור הקודם, במאמר בא לבאר שבעבודת הקרבנות שבנפש, שזהו עניין התפילה, יש גם אתכפיא. אם נכונים הדברים, אפשר לפי זה להסביר גם מדוע נכנס לבאר את שני האופנים בהכנה לתפילה: תחילה ביאר שהאתכפיא היא בהכנה לתפילה, שהוא עניין הביטול וההכנעה ושפלות. אבל זה לא מספיק,

שלמעלה), ביטול דכלות הנפש (כמובא לעיל ס"ט מהבעל-שם-טוב), הוא, לפי שההתבוננות דתפלה (קריאת-שמע) היא באור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות⁷⁰, דכולא קמיה כלא חשיב⁷³ (שכולם אינם חשובים לפניו), ההתבוננות⁷³ דהוי'ה אחד. ומבאר אדמו"ר מהר"ש⁷⁴, דענין (בחינת) אחד הוא כמו אנת⁷⁵ הוא חד ולא בחושבן. ומבאר, דבענינים שהם בערך זה לזה (אלא שאחד גדול ונעלה מהשני) שייך ענין החשבון בכמות ואיכות העילוי דאחד לגבי השני. וכמו אצילות ובי"ע (עולמות בריאה יצירה ועשיה), שיש ביניהם איזה ערך [דהגם שיש פרסא בין אצילות ובי"ע, מכל-מקום התהוות חכמה דבריאה מחכמה דאצילות היא על ידי שהחכמה דאצילות עצמה מתלבשת בהפרסא וגורמת התהוות חכמה דבריאה⁷⁶], לכן, שייך חשבון בגודל העילוי דאצילות לגבי בי"ע. אבל לגבי אור אין-סוף שכל העולמות (גם עולם האצילות) הם באין ערוך לגביה [והתהוותם היא על ידי הצמצום, דענין הצמצום הוא התעלמות האור⁷⁶], אין שייך שם ענין החשבון בגודל העילוי שלו, אנת הוא חד ולא בחושבן. ועל ידי התבוננות זו יבוא להאבה דמי⁷⁷ לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ, שלא יהי' לו חפץ לא בגן עדן התחתון (ארץ) וגם לא בגן עדן העליון (שמים) אלא לו לבדו. ועל דרך מה שכתב אדמו"ר הזקן⁷⁸ איך וויל זע גאָר ניסט איך וויל ניט דאיינ גן עדן איך וויל ניט דאיינ עולם הבא כו' איך וויל מער ניט אַז דיך אַליין (איני רוצה מאומה; איני רוצה בגן העדן שלך, איני רוצה בעולם הבא שלך – כי אם אותך בעצמך).

סע"א). וי"ל, דענין ועמך לא חפצתי שבסה"מ תרכ"ז שם, הוא התשוקה לאור אין-סוף שכל העולמות הם באין ערוך לגביה (כנ"ל בפנים), וזה שאדה"ז אמר "איך וויל מער ניט אַז דיך אַליין" הוא שאינו חפץ גם בהאור (גם בהאור שלפני הצמצום, כולל גם דרגות הכי נעלות שבו) וחפצו הוא רק בהעצמות, "דיך אַליין".

73) ראה לקו"ת פינחס שבעה ערה 55.
74) סה"מ תרכ"ז ע' קלו. ומדבר שם בענין שתפלות כנגד קרבנות תקנום.
75) תקו"ז בהקדמה (פתח אליהו) יז, א.
76) תו"א וירא יד, ג – הובא בסה"מ תרכ"ז שם.
77) תהלים עג, כה.
78) שרש מצות התפלה להצ"צ פ"מ (קלח,

דבריאת העולמות", שבפשוט הכוונה היא להתבונן בירידה של האור האלוקי להחיות את העולמות, שזה פשוט שהוא אור כזה שמלכתחילה שייך לעולמות.

טו "ההתבוננות דתפילה היא באור אין-סוף שלמעלה משייכות לעולמות" ואילו ההתבוננות שלפני התפילה היא באור ששייך לעולמות, כפי שמבאר בפנים המאמר לעיל שהתבוננות זו היא ב"תכלית הירידה

מהלך המאמר: כאן מוסיף במעלת ההעלאה, שגם בה הוא החפץ והרצון הפנימי (של ישראל, וכך גם) שלמעלה:

וממשיך בהמאמר⁷⁹, דזה שנאמר ועמך לא חפצתי (חפצתי דייקא), הוא כי לשון רצון הוא (גם) בחיצוניות הרצון, ועד שגם רצון שבא על-ידי כפי'ה נקרא רצון, כמו כופין⁸⁰ אותו עד שיאמר רוצה אני⁸¹, וחפץ הוא פנימיות הרצון. וזהו ועמך לא חפצתי, כי רצון (חיצוניות הרצון) יש לו גם בהגילויים דסדר ההשתלשלות, אלא שהחפץ שלו (פנימיות הרצון) הוא בעצמות אור אין-סוף. ויש לומר, דזה שיש לו רצון בהגילויים דסדר ההשתלשלות הוא, כי כמו שמלמעלה למטה, ההתהוות דעולם-הזה התחתון מהעצמות היא על-ידי אמצעות הגילויים, כולל גם הגילויים דהשתלשלות, על דרך זה הוא בהעלי'ה מלמטה למעלה, שהעלי'ה וההתכללות בעצמות אור אין-סוף היא על-ידי הגילויים דהשתלשלות⁸², ולכן הוא רוצה בהם. אלא שהרצון בהם הוא חיצוניות הרצון, בכדי שעל ידם יגיע לעצמות אור אין-סוף. ולהעיר, דבכמה מקומות⁸² מבואר בפירוש הכתוב⁸³ כי חסד חפצתי ולא זבח, שהחפץ, פנימיות הרצון, הוא שיהי' חסד, המשכה למטה, והרצון בזבח (קרבת), העלאה מלמטה למעלה, הוא רק חיצוניות הרצון בשביל ההמשכה שנעשית על-ידי ההעלאה. ובמאמר זה משמע, שהחפץ, פנימיות הרצון [דישראל, ומזה מובן שכן הוא גם למעלה, כי ישראל הם בניו דהקב"ה, ורצון הבן הוא רצון האב], הוא גם בהעלאה מלמטה למעלה.

(79) בסה"מ תרכ"ז שם ע' קלח.

(80) תר"כ ופרש"י עה"פ ויקרא א, ג. ערכין כא, א (במשנה).

(81) כן הוא גם בלקו"ת שה"ש כח, ד, דמזה (כופין אותו עד שיאמר רוצה אני) מוכח שגם רצון שמצד כפי'ה נקרא רצון. ואין סתירה לזה ממה שכתב

הרמב"ם (הל' גירושין ספ"ב) שזהו רצונו וחפצו האמיתי – דכיון שהוא חושב שרצונו הוא רק מפני הכפי' ואף-על-פי-כן אומר רוצה אני (ולשון זה מובא בתורה), מוכח, שגם זה נקרא רצון.

(82) ראה לקמן ח"ג ע' ג, ובהנסמן שם.

(83) הושע ו, ו.

עולם הזה הם הדבר הטוב והרצוי, הרצון הזה של הנשמה "חסום" ולא יכול להתגלות בו. רק כשהוא מכיר גם בשכל ובמידות שלו במעלות ובהפלאה של אלוקות, אז אין מה שיסתיר ויפריע לנשמה להתגלות, ואז ממילא מתעורר הרצון שלו לעצמות.

מזו "העלייה וההתכללות בעצמות היא על ידי הגילויים"

כלומר: בשביל לרצות להתכלל בעצמות, האדם מוכרח קודם כל לרצות בגילויים. זאת משום שלמרות שבנשמה קיים תמיד הרצון להתבטל ולהתכלל בעצמות, הרי שכל עוד שבכוחותיו הגלויים הוא מבין ומרגיש שענייני

יב) וממשיך בהמאמר⁷⁹, דהגם שהאהבה דמי לי בשמים ועמך לא חפצתי היא (בעיקר) בנפש האלקית, מכל-מקום, על-ידי אריכות ההתבוננות, גם נפש הבהמית תסכים לזה. דוהו שלאחרי שמע ישראל גוי אחד נאמר ואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך⁸⁴, שעל-ידי ההתבוננות דנפש האלקית (שמע ישראל) בענין אחד, אנת הוא חד ולא בחושבן, גם נפש הבהמית באה לאהבה זו. וכמו שמבאר אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בהמשך תרס"ו⁸⁵, דעל-ידי שנפש האלקית מבינה ומשיגה הענין דהוי"ה אחד, פועל זה גם על נפש הבהמית שתבין על-כל-פנים שבהכרח לומר כן, אף שהענין עצמו אינו מושג אצלה. ומוסיף (בהמשך תרס"ו) עוד ענין, דכיון שנפש האלקית מלובשת בנפש הבהמית, לכן, בהרשפי אש דנפש האלקית נשרף ונכלה גם נפש הבהמית. ולהוסיף, דעל-ידי שנפש הבהמית נכללת בהרשפי אש דנפש האלקית, נמשך גילוי נעלה יותר מהגילוי שנמשך על-ידי האהבה דנפש האלקית. וכמבואר בהמשך ההילולא שעל-ידי העבודה דאתכפיא ואתהפכא נמשך האור שבכולהו עלמין בשוה, אור שלמעלה משייכות לעולמות. [ולהעיר, דענין זה מבאר בהמשך גם בסיום וחותם פרק שני, בהמשך להמבואר שם שנפש הבהמית עולה ונכלל ברשפי אש דנפש האלקית].

ועל-ידי מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות⁸⁶, שעיקר הענין דאתכפיא ואתהפכא הוא בזמן הגלות, נעשה המשכת עיקר שכינה בתחתונים עוד יותר מכמו שהי'ה בכית-המקדש, אלא שעכשיו הוא בהעלם והגילוי דהמשכה זו יהי'ה לעתיד-לבוא. ויהי רצון שבקרוב ממש יקויים מה שכתוב בפרשתינו⁸⁷ ובני ישראל יוצאים ביד רמה ובריש גלי⁸⁸, ושכל זה יהי'ה בקרוב ממש.

(87) בשלח יד, ח.

(88) תרגום אונקלוס עה"פ. וראה לקו"ש ח"ג ע' 874, דבתיבת בריש מרומז שמו של בעל ההילולא, עיי"ש בארוכה.

(84) ואתחנן ו, ה. ברכות נד, א (במשנה). ספרי

(הובא בפרש"י) עה"פ.

(85) ע' קלה.

(86) ראה תניא רפל"ז. וראה גם לעיל ע' שסה

הערה 121.

סיכום כללי

סעיף א: במאמר (באתי לגני תש"י) מביא את דברי המדרש רבה, שמשה הוריד את השכינה למטה בארץ, ועיקר המשכת השכינה היתה במשכן [במדרש מדובר שעיקר ההמשכה למטה היתה ביום הקמת המשכן. אבל במאמר מדובר שהמקום העיקרי להמשכת השכינה הוא המשכן, ובאמצעותו – נמשך גילוי אלוקות בכל העולם (וראה גם לקמן סעיף ד)].

סעיף ב: בהמשך לכך, מובא במאמר, כי לאו דווקא צדיקים גדולים כמשה, אלא כל אחד יכול להיות משכן ומקדש לקב"ה (עיקר שכינה באותו האופן ממש כבית המקדש), וע"י זה להמשיך גילוי אלוקות בעולם.

לאורך גיסא, גם זה שיש לכל אחד הכח להמשיך ולהשכיח בתוך עצמו את עיקר שכינה – הוא ע"י משה, כי משה נתן כח לשני ענינים: א. ע"י מתן תורה וביטול הגזירה שיוכלו לירד עליונים למטה – יוכלו להמשיך גילוי אלוקות למטה. ב. ע"י הקמת המשכן – נתינת כח שהמטה יהיה כלי לגילוי (כשם שההמשכה במשכן היתה באופן שהדברים הגשמיים שמהם נעשה המשכן – היו כלי לגילוי, ודלא כמתן תורה שההמשכה היתה רק מצד למעלה).

סעיף ג: וממשיך במאמר, שעיקר שכינה בתחתונים היתה, והטעם, הואיל ותכלית הכוונה בבריאת העולמות היא שנתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים. ומוסיף עוד ענין: שהדירה נעשית ע"י העבודה באתכפיא ואתהפכא, שהואיל וע"י עבודה זו נמשך האור שלמעלה משייכות לעולמות – א"כ נמשך ע"י זה עיקר שכינה (שהוא האור שלמעלה משייכות לעולמות).

ויש לומר שב"נתאוה הקב"ה כו"י יש ג' ענינים: א. שיהיה גילוי אלוקות בתחתונים. ב. ע"י עבודת התחתונים. ג. ע"י עבודה שמצד ענין התחתונים – אתכפיא ואתהפכא.

סעיף ד: וממשיך במאמר, שהעבודה שהיתה במשכן ובמקדש היא העבודה דאתכפיא המביאה לאתהפכא, ולכן אחת העבודות במשכן ומקדש (והעיקרית שבהן) היא עבודת הקרבנות שעניינה הוא אתכפיא ואתהפכא (כדלקמן סעיף ו). ולפי זה מובן שהמשכת עיקר שכינה היתה בפרט ע"י המשכן ומקדש, שכן: א. עשיית המשכן עצמה היא אתכפיא ואתהפכא. ב. גם העבודה שבתוך המשכן היא אתכפיא ואתהפכא – עבודת הקרבנות (וכנ"ל סעיף ג שע"י אתכפיא ואתהפכא – נמשך עיקר שכינה).

סעיף ה: וממשיך במאמר, שעבודת הקרבנות היא עבודה רוחנית שבנפש, וזהו "אדם כי יקריב מכם", שההקרבה היא – נוסף על הבהמה – מהאדם עצמו, הבהמה שבליבו.

וענין זה מתאים עם מה שהובא לעיל (סעיף ב), שכל אחד בכוחו להיות משכן, ולכן – כשם שבמשכן ומקדש היו שני ענינים: א. עשיית המשכן (המשכה נעלית ביותר). ב. עבודת הקרבנות (המשכה נעלית עוד יותר) – כך גם בנוגע למקדש שבכל אחד, שגם

לאחר שהאדם עושה עצמו למקדש, צריך להוסיף העבודה דאדם כי יקריב **מכם**. וע"י זה תומשך המשכה נעלית עוד יותר, שהיא עיקר העניין ד"ושכנתי בתוכם". (ביאור העניין בסעיף ו).

סעיף ו: ויובן החילוק בין עשיית המשכן (הגשמי והרוחני) ועבודת הקרבנות שבו, בהקדם החילוק בין אתכפיא ואתהפכא: ענין אתהפכא הוא שהדבר נשאר במציאותו, אלא שמציאותו היא מציאות דקדושה. וענין אתכפיא הוא הביטול; **יציאה** ממציותו. ועל פי זה מובן שעשיית המשכן היא עניין אתהפכא ועבודת הקרבנות (שהבהמה נשרפת ומתבטלת ונכללת באור שלמעלה) – אתכפיא.

וענין האתכפיא שבעבודת הקרבנות – ניכר יותר בעבודת הקרבנות שבנפש האדם (כדלקמן סעיפים ט, יא).

סעיף ז: ויש להוסיף, שענין העליה וביטול היש לאין, הוא גם הטעם לכך שלא התהווה עולם הזה מלכתחילה, אלא באופן שתחילה נתהוו עולמות העליונים ומהם נתהווה עולם התחתון. כי ע"י זה נעשה בנבראים הרצוא ליכלל בשרשם.

על פי זה ישנם ב' פירושים ב"ירידה צורך עליה": א. הירידה היא כדי שתהיה עליה למעלה מהמדרגה שהיתה קודם הירידה. ב. זה שהתהוות התחתון היתה ע"י שהיה כלול תחילה בעליון, הוא כדי שיהיה לו רצוא ועליה.

ועל דרך זה האור האלוקי שמהווה את הנבראים, שהיה כלול תחילה במאור ובאור שלמעלה משייכות לעולמות. והטעם על זה הוא, בכדי שבנבראים יהיה רצון להיכלל באור **שלמעלה משייכות לעולמות**, וע"י זה יהיו בטלים במציאות.

סעיף ח: וביאור העניין בפרטיות יותר יובן (לקמן סעיף יא) בהקדים הנאמר בקרבנות "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני", ומבאר אדמו"ר הזקן שעיקר הנחת רוח והתענוג למעלה הוא מזה שהיש מתבטל ונעשה אין, ועיקרו במעשה הקרבנות. כי עניין הקרבנות הוא שהתחתון יוצא ממציותו ועולה למעלה (כדלקמן סעיף ט, יא).

ולהוסיף, שע"י זה גם המלאכים העליונים נכללים ומתבטלים באור אין סוף, כי הקרבן מוסיף בהם כח וחיות להיבטל, ועד לאשתאבא בגופא דמלכא, וזהו ענין השיר שהיה בהקרבנות, כי כל עליה היא ע"י שיר (וכפירוש הרב המגיד "כל בעלי השיר" – הם המלאכים, הנקראים חיות ובהמות, "יוצאים בשיר" – יוצאים מהכלים שלהם להיכלל באור אין סוף).

סעיף ט: ולהוסיף, שענין העלאה דקרבנות רמוז בשמם, קרבן מלשון קירוב. כי בהמשכה, **אלוקות** נמשך ומתקרב אליו, אבל בהעלאה הוא עצמו יוצא ממקומו ונכלל באלוקות. ויש לקשר זה עם הפירוש שלהקריב הוא אותיות להקריב, שריקבון הוא ביטול, כי ע"י העלאה של הקרבנות לאור אין סוף שלמעלה משייכות לעולמות (ותיריה מוז, עד אין קץ), הביטול דקרבנות הוא ביטול בתכלית.

ועל דרך זה בעבודת הקרבנות שבנפש האדם ועלייתה להיכלל באור אין סוף, והעליה היא בתפילה, וכתורת הבעש"ט שזה שהאדם חי אחר התפילה אין זה על פי טבע, כי

מצד הכוונות הגדולות שבתפילה היה צריך להיות אצלו כלות הנפש. והטעם לזה, כי תפילה היא העלאה לצאת ממציאותו, בדוגמת הקרבן.

וזהו שאמרו אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, ופירש רש"י הכנעה ושפלות. כי כיון שענין התפילה הוא ביטול, לכן גם ההכנה היא ביטול. אלא שהביטול בתפילה הוא מצד הקירוב **לאַלוּקוֹת**, ולכן הוא בביטול דכלות הנפש. והביטול שקודם התפילה הוא שהתמרמר על **ריחוקו** מאלוקות, ולכן הביטול הוא הכנעה ושפלות.

ויש לומר, שהפירוש (הנ"ל) שלהקריב הוא אותיות להקריב, הוא כמו הביטול שלפני התפילה (כריקבון, **שנפסד** מציאותו), וע"י הריקבון נעשית הצמיחה (שהקב"ה מגביהו בתפילתו).

סעיף י: והנה מצינו ב' אופנים בהתבוננות המביאה להכנעה ושפלות: א. התבוננות בעוצם פחיתותו וגודל ריחוקו, וההתבוננות תהיה בחשבון טוב ומדוקדק (שע"י זה תהיה לו השגה פנימית (ולא מקיף), ואמיתית (שלא יטעה עצמו)). ב. התבוננות בזה שאינו משלים הכוונה שבשבילה ירדה נשמתו למטה.

והחילוק בין שני הביאורים, דלביאור הא' השפלות היא הכנה לתפילה, משום שכל המשפיל עצמו הקב"ה מגביהו, ומגיע לדרגות הכי נעלות. אבל לביאור הב' ההכנה לתפילה היא השפלות וההכנעה עצמם, כי כדי שתורגש אצלו הירידה הוא ע"י הדגשת עילוי והפלות האלוקות, וכל שירגיש יותר העילוי, ירגיש יותר גודל הירידה, ואז גם בשפלות שלו נרגש קצת העילוי דאלוקות, שהוא ענין התפילה.

והחילוק בין התבוננות זו (העילוי דאלוקות) לבין ההתבוננות בתפילה: לפני התפילה ההתבוננות ברוממות הא"ל היא בנוגע לשפלות האדם (ולכן ע"י זה הוא נכנע). אבל בתפילה – ההתבוננות היא ברוממות הא"ל עצמה (ולכן הוא נכלל באלוקות, כנ"ל סעיף ט).

סעיף יא: ולהוסיף, שהחילוק בין ההתבוננות שקודם התפילה ובשעת התפילה הוא גם בענין רוממות הא"ל, כי ההתבוננות שבשעת התפילה היא באור אין סוף שלמעלה משייכות לעולמות (ולכן הביטול שבתפילה הוא שמתבטל לגמרי, ביטול דכלות הנפש, כנ"ל סעיף ט). ומבאר אדמו"ר מהר"ש שבענינים שהם בערך זה לזה (אצילות ובי"ע שייך חשבון בגודל העילוי של ענין אחד לגבי ענין שני, אבל בענינים שהם באין ערוך זה לזה (כל העולמות לגבי אור אין סוף) – אין שייך שם ענין החשבון, וע"י התבוננות באור אין סוף יגיע לאהבה שלא יהיה לו חפץ לא בגן עדן התחתון ולא בעליון, אלא לו לבדו: "ועמך לא חפצתי". (ומבאר ענין האתכפיה שבנפש האדם, ראה סעיף ו).

וממשיך אדמו"ר מהר"ש בדיוק הלשון "ועמך לא חפצתי", שאין לו פנימיות הרצון (חפץ) בכל הגילויים, אבל חיצוניות הרצון יש לו. כי כמו שמלמעלה למטה התהוות העולם התחתון מעצמותו יתברך, היא באמצעות הגילויים (כדלעיל סעיף ז) – על דרך זה בעליה מלמטה למעלה, שההתכללות בעצמות היא ע"י הגילויים דהשתלשלות. ולכן הוא רוצה בהם, בכדי שעל ידם יגיע לעצמות אור אין סוף. אבל זהו חיצוניות הרצון (והוא חידוש, שישנו פנימיות הרצון גם בהעלאה).

סעיף יב: וממשיך אדמו"ר מהר"ש, שע"י אריכות התבוננות גם נפש הבהמית תסכים לזה, וכמו שמבאר אדמו"ר הרש"ב שע"י שנפש האלוקית משיגה העניין דהויה אחד, פועל זה על נפש הבהמית שתבין שהענין מוכרח, אף שלא תבין העניין. ומוסיף אדמו"ר הרש"ב, שהנפש הבהמית נשרפת ונכללת ברשפי אש הנפש האלוקית. ולהוסיף שע"י זה נמשך אור נעלה יותר מהגילוי שנמשך ע"י אהבת הנפש האלוקית, כי ע"י אתכפיא ואתהפכא נמשך אור שלמעלה משייכות לעולמות.

וע"י מעשינו ועבודתנו בזמן הגלות, שאז הוא עיקר ענין אתכפיא ואתהפכא – נמשך עיקר שכינה בתחתונים, יותר מכפי שהיה בבית המקדש (אלא שעתה הוא בהעלם, ובעתיד יהיה בגילוי).

מילואים

אך באמת אין סתירה בין הביאורים: המשמעות של המשכה כאן היא לא שהעניין האלוקי עצמו נמשך למטה כפי שהוא, אלא זו היכולת של אור אין-סוף להתפשט ולהגיע עד "למטה מטה". זה סוג המשכה כזו שמטרתה היא שהגילוי יגיע דווקא עד "למטה", ולכן הוא נמשך באופן מצומצם, כך שהתחנות יישאר "מטה" דווקא ולא יתבטל בגלל הגילוי, "אלוקות מתקרב אליו". המשכה כזו היא בודאי נמוכה יותר מהעלאה, שבה התחנות מתבטל ממציאותו לגמרי ונכלל בעליון (ראה ד"ה ונחה תשי"ד סעיפים ד, ו, ובהמשכו ד"ה על שלושה דברים תשי"ד, סעיף ג).

ואילו באשר להבדל בין הכוהנים ללויים, המשמעות של המשכה היא שונה. שם הכוונה בהמשכה היא שהמדרגה האלוקית עצמה נמשכת ומתגלה למטה כפי שהיא ומביאה לביטול בתכלית. המשכה זו היא גבוהה יותר מהעלאה, שגם בה האדם יוצא ממציאותו ונשרף ונגמר כלפי העליון אבל תהליך הכיליון והשריפה הוא ברעש. לפי זה נמצא שעבודת הכוהנים ועבודת הלויים הן בעצם שני אופנים ומדרגות בביטול והתכללות גופא.

לביאור י"ב) "המשכה והעלאה": בפנים המאמר ובביאורנו הוסבר שהמשכה היא עניין נמוך יותר מהעלאה, כי בהמשכה האדם נשאר במציאותו ו"אוסף" לתוכו את הגילוי מלמעלה, "אלוקות נמשך ומתקרב אליו", ואילו בהעלאה האדם יוצא ממציאותו לגמרי ונכלל באלוקות, "הוא מתקרב לאלוקות".

בסעיף ה' במאמר מובא שעבודת הכוהנים הייתה בחשאי וברעותא דליבא, המשכה, ועבודת הלויים הייתה בשירה חמרה, העלאה. עניין זה הובא גם במאמר ד"ה באתי לגני תשי"ב, ושם בביאורנו הוסבר שעבודת הלויים הייתה ברעש והתפעלות כי בהעלאה האדם עדיין לא נכלל והתבטל לגמרי באלוקות, ואילו עבודת הכוהנים הייתה בחשאי בגלל שבהמשכה הגילוי כבר נמצא למטה ואז הביטול הוא בתכלית והעדר ההתפעלות.

בסיכום העניין נמצא שמהחילוק בין עבודת הכוהנים לעבודת הלויים משמע שהמשכה היא עניין גבוה יותר מהעלאה, ואילו מהמבואר בגוף המאמר זידן משמע שדווקא העלאה גבוהה יותר.

קובץ זה נדפס
לזכות

החתן הת' אייזיק שיחי' בוימגארטן
והכלה מרת מוסיא שתחי' גולדמאן

לרגל בואם בקשרי השידוכין
בשעה טובה ומוצלחת

נדפס ע"י
הוריהם

הרה"ת לייבל וזוגתו מרת גולדי שיחיו בוימגארטן
הרה"ת שמואל זאנויל וזוגתו מרת צירל שיחיו גולדמאן